

תיקוני הזוהר אי אפשר לידע בלעדה, ועל ידה יכולים בני אדם למות בכלות נפשם מנעימותיה, ויכולים להחיות המתים בסודותיה הגנוזים בתורה. הוא היה אומר: כמה ניגונים וכמה מדות הביא משה רבינו ע"ה מזה סיני, והשאר מורכבים... (מתוך הקדמת רבי ישראל משקלוב לספרו פאת השלחן).

על ידי הנגינה אדם ניכר אם קיבל עליו עול תורה. וסימנך בכתף ישאו ודרשו רבותינו ז"ל אין ישאו אלא לשון שירה שנאמר שאו זמרה ותנו תף. ומקרא זה נאמר במשא בני קהת, שהיו נושאים בכתף את הארון, היינו בחינת עול תורה' (לקוטי מוהר"ן תנינא ל).

דף יב

'איבעיא להו, נסכים הבאים בפני עצמן טעונין שירה או אין טעונין שירה... או דלמא על אכילה ושתייה אמרינן, אשתיה לחודה לא אמרינן'. בספר מנחת חינוך (רצט,ו) האריך לחדש שהספק בגמרא אינו אמור אלא כשהקריב את הקרבן עם מנחתו ביום אחד, ואת נסכי היין לבדם ביום אחר, אבל אם מביא מנחת הסולת עם היין – הלא יש כאן אכילה עם שתייה, וודאי טעון שירה. ובוה יישב כמה דקדוקים, אלא שכתב שדעת התוס' אינה כן, אולם יש מקום לומר כן בדעת הרמב"ם. ע"ש. ובשו"ת אבני נזר (או"ח כב) נקט כהנחה פשוטה שאין המנחה בכלל אכילה רק אמורי הזבח בלבד.

'דאמר מר גלו בשבע גלו בשמונה גלו בי"ח גלו בי"ט'. הבריייתא הזו מפרשת את המקראות הסתומים; בספר מלכים (ב-ב כד, יב) נאמר ויצא יהויכין מלך יהודה על מלך בבל הוא ואמו ועבדיו ושריו וסריסיו, ויקח אתו מלך בבל בשנת שמונה למלכו. ואילו בסוף ספר ירמיה (נב, כח) נאמר ... ויגל יהודה מעל אדמתו. זה העם אשר הגלה נבוכדנאצר בשנת שבע... – הכיצד? שבע לכיבוש יהויקים ושמונה למלכות נבוכדנצר.

וכן בספר מלכים (ב-ב כה, ח-ט) נאמר: ובחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדנאצר מלך בבל, בא נבוכדנאצר רב טבחים עבד מלך בבל ירושלים. וישרף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים... לעומת זאת בסוף ירמיה נאמר (נב, כט): בשנת שמונה עשרה לנבוכדנאצר מירושלים, נפש שמונה מאות שלשים ושנים. ובארו בגמרא שאין כאן שתי הגליות אלא אחת; היא שנת י"ח לכיבוש יהויקים, היא שנת י"ט למלך נבוכדנצר (עפ"י הערוך ערך 'גל'; רש"י מגילה יא:).

נמצא לפי"ז שהמקראות שבספר מלכים מתיחסים לעלות נבוכדנצר על כסאו, ואילו המקראות שבירמיה אינם מונים אלא לכיבוש יהודה. ואכן לא מפורש בהם 'למלכו' או 'למלך נבוכדנצר' כמו שמפורש במלכים, אלא סתם 'לנבוכדנצר', כלומר מאו נבוכדנצר החל את ריבו עם יהודה.

ע"ע בהרחבה בבאורי המקראות ותאריכי המאורעות – חזון איש, שביעית ג, לג ואילך.

וזו לשון החזו"א באגרת אודות שנות בית שני (קובץ אגרות ח"א רז):

כידוע גם הסכמות היותר בטוחות בשנות קיומן מתאספים להדורות הבאים, והרבה פעמים מקימים את הראשונות שכבר בטלום. בכלל שכל בן אדם מצומצם מאד נגד נהרי החכמה ומעיני התבונה האצורים בתבל ומלאה, ומן היותר חלשות הם התגליות הבנויות על הבדיקות, ומעשים בכל יום שהרופאים מודים

שטען בבדיקתם והרבה פעמים יש קטטות ביניהם. זכורני שהיה משפט על התלמידים שהשלו את הפרו' (= הפרופסור) שהטמינו כתב יד בארץ כדי שימצאו בשעת חפירה, והפרו' חיבר ספר שלם על הכת"י הנמצא, וכמה שנות זקנתו.

סוף דבר שנות בית שני בטוח מדברי חז"ל וזה אינו ענין לדברי אגדה שעיקרן סוד בחכמת האמת, או לעורר את הנפש. ועל האדם לגרש מקרבו הרהורים בדבר, ואשרי מי שלא קרא בספרים החיצונים, כי אם בתורת וגו'.

(ע"ב) ז'כן בשניה... רש"י כאן כתב בפירושו סוגיתנו שהבית השני נחרב בשנת תכ"א לבנינו. וכן היא שיטת רבנו תם ועוד. ואילו שיטת רש"י בע"ז (ט:) ובעל המאור והרא"ש שלפי המסקנא חרב בשנת ת"כ לבנינו (וע' גם ברמב"ם שמיטה י, ג ד ובאר שמה שם; תומים ס, ג).

כמו כן נחלקו בבאור מה שאמרו שהבית חרב במוצאי שביעית – האם הכוונה שהחורבן היה בשנה ראשונה לשמיטה (כפרש"י), או חרב בחדש אב שבסוף שנת השמיטה, ובמוצאי שמיטה היה כבר חרב ועומד.

ונוגעים הדברים לחשבון מנין שנות השמיטה, המבוסס על שנת החורבן. וכבר התקבלה ההלכה כשיטת הרמב"ם שהורה לנהוג כפי קבלת הגאונים, כי 'הקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה ובהן ראוי להתלות' (ע' בכל זה בחזו"א שביעית ג, לג; שו"ת אור לציון ח"א יו"ד כו. וע"ע במובא בע"ז ט).

וראה עוד בירור ארוך ומפורט בשיטות הראשונים, בשו"ת מהרלב"ח קמג.

'הנך שני דאגלינהו סנחריב עד דאתא ירמיה אהדרינהו, לא קחשיב להו' – וגם לדעת חכמים החולקים על רבי וסוברים ששביעית נהגת מן התורה אף בזמן שאין רוב יושביה עליה, והלא לפי זה בכל שנות הגלות המשיכו לנהוג שמיטה בכל שבע שנים, אעפ"כ כאשר חזרו וחזרה קדושת יובל, נפסק מנין השמיטין הקודם, והחלו למנות שנות יובל מתחילתם (כמבואר ברש"י ותוס'). וכיון שהחל מנין היובל, הוכרח להתחיל מנין חדש גם כלפי השמיטין, שאין ראוי למנות שני מנינים, ליובלות ולשמיטין. (ע"ע בבאור הענין בהרחבה בחדושי הגר"ח הלוי – שמיטה י, ה. וע"ע חזו"א שביעית ג, 1).

דף יג

'מדשבע כיבשו שבע חילקו' – פרש רש"י (בזבחים קיה): סברא בעלמא היא. וכתב החזו"א (שביעית סו"ס א): כגון זה צריך רב, מה ענין כיבוש לחילוק.

ובספר בית ישי למו"ר הגר"ש פיישר שליט"א (ב, ג) באר הענין; הגה יש לתמוה, וכי רק שבע שנים כיבשו, והלא דורות רבים ארך הכיבוש, ומקרא צווח ואומר (ביהושע יג, א): **והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה – אלא שלאחר שעברו שבע שנים משנכנסו לארץ, החלו להתעסק בחילוקה [וכבר כתב הרמב"ם (תרומות א, ב): 'ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל ארץ ישראל לשבטים אע"פ שלא נכבשה, כדי שלא יהיה כיבוש יחיד כשיעלה כל שבט ושבט ויכבוש חלקו']**, ואם כן מה פירוש 'שבע שכבשו'?

על כרחך לומר שדין הוא זה שהיה על פי הדיבור, שרק לאחר שעברו שבע שנים משהחלו לכבוש, חל על מעשיהם חלות שם 'כיבוש', ורק אז היה שייך לעשות 'חילוק' [כדוגמת מה ששנינו (ב"ב רפ"ג) חוקת הבתים שלש שנים, או (שם פ"ק) כמה יהא בעיר ויהא נחשב כאנשי העיר... וכן: אין מוקצה לע"ז אלא מוקצה לשבע שנים (תמורה כה:), וכיוצא בזה הרבה].

הביא את קרבנו היום ונסכיו ביום אחר – נסתפקו בגמרא (יב). האם אומר שירה עם הנסכים (שיר של יום הבאת הנסכים, ולא של יום הקרבן. תוס'. וע' שטמ"ק), אם לאו, ואפילו רשות אין בדבר, משום חשש חורבנה. ולא נפשט הדבר.

א. הלכך אין אומרים שירה מפני הספק (עפ"י רמב"ם וכו"מ. ויש שהעירו על כך מדוע מספק אין להחמיר ולומר שירה. ע' מנ"ח רצט, ז; לקוטי הלכות סוף תמיד).

ב. המנחת-חינוך (רצט, ו) חידש לומר בדעת הרמב"ם שזה רק כאשר מביא יין לנסכים לבד, אבל אם מביא גם מנחת סולת – ודאי אומרים שירה, שהרי יש כאן אכילה עם שתיה.

ובשו"ת אבני נזר (או"ח כב) פשוט לו שאין אומרים שירה עם המנחה אלא עם אימורי הזבח. ג. אפשר שלא נסתפקו בגמרא אלא כשמביא הנסכים ביום אחר, אבל אם מביאים ביום הזבח, אעפ"י שלא הביאים עם הזבח ולא קידשם הזבח – טעונים שירה (עפ"י חזו"א תמורה לא, יד).

דף יב

יז. א. באיזה יום בשבוע חרב הבית, בראשונה ובשניה? באיזה תאריך, ובאיזו שנה למנין השמיטה והיובל?
 ב. מתי כיבש נבוכדנצר את יהויקים, מתי הגלה את יהויכין, היכה את העיר והחריב את הבית?
 ג. מתי החלו למנות שמיטים ויובלות בכניסת ישראל לארץ בימות יהושע ובעליית עזרא? האם מנו שמיטים ויובלות במשך כל תקופת הבית?

א. שני בתי המקדש נחרבו ביום ראשון בשבת. בתשעה באב היו שני החורבנות. ומוצאי שנת שביעית היתה. לפי תירוץ אחד בגמרא, חורבן שני היה לשיטת חכמים בשנת שביעית עצמה (כפרש"י). ואילו לרב אשי היה גם הוא במוצאי שביעית.

יש ראשונים שמפרשים [דלא כפרש"י] 'מוצאי שביעית' היינו בחדש אב שבסוף שנת השביעית (ע' רמב"ם שמיטה י, ד. ובתשובה שפט).

חורבן הבית הראשון היה בשנת ל"ו ליובל השבע-עשרה שמנו מכניסתם לארץ. [וגם לרבי יהודה הסובר שנת יובל עולה לכאן ולכאן כלומר היא השנה הראשונה למנין היובל הבא, נמצא מנין מחזור היובלות מ"ט שנה – גם לדבריו היתה זו שנת ל"ו ליובל, כי לשיטתו פסקו למנות שמיטין ויובלות מאז שעלה סנחריב ועד שהחזירים ירמיהו לעשרת השבטים, היא שנת י"ח ליאשיהו, ואז החלו בספירת יובל חדש ומנו ל"ו שנה עד לשנת החורבן (עפ"י רש"י ותוס').

חורבן שני; לחכמים, היה בשנה ה"ט ליובל התשיעי למנין היובלות שמנו משעלה עזרא (- לרב אשי. ולפי התירוץ הקודם בגמרא, היה החורבן בשנה ה-כ"א). ולרבי יהודה [הסובר מחזור יובל בן מ"ט שנה], היה בשנת הכ"ט של אותו יובל.

רש"י כאן ותוס' (ורשב"ם ור"ת) כתבו עפ"י סוגיתנו שהבית נחרב בשנת תכ"א לבנינו. ואולם רש"י במסכת ע"ז (ט) ובעל המאור והרא"ש (שם), שיטתם שנחרב בשנת ת"כ לבנינו.

ב. בשנה הראשונה למלכותו כיבש נבוכדנצר את נינהו. שנה שניה עלה לירושלם וכיבש ליהויקים. ועבדו יהויקים שלש שנים וימרוד בו שלש שנים (עפ"י סדר עולם; רש"י מגילה יא:), ובשנה השלישית למרדו עלה נבוכדנצר ויאסרהו בנחשתים להוליכו בבלה (ולא הוליכו כי מיד מת. סדר עולם). בשנה שלאחר מכן, היא השנה השביעית לכיבוש יהויקים והשמינית למלוך נבוכדנצר, הגלה את החרש והמסגר, היא גלות יכניה ויחזקאל. לאחר י"א שנה [י"ח לכיבוש יהויקים, י"ט לנבוכדנצר] היכה את העיר והחריב את הבית.